

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämisen ohjausryhmän asettaminen**Tausta**

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on useita kirjauksia demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen edistämiseen liittyen mm. vuoteen 2025 ulottuvan hallinnonalat ylittävän demokratiaohjelman yhteydessä. Hallitusohjelman mukaan vahvistetaan koulujen ja oppilaitosten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta ja osallistamista sekä pidetään huolta oppilas- ja opiskelijakuntatoiminnasta. Koulujen demokratiakasvatusta lisätään ja niiden yhteiskunnallista kasvatustehtävää vahvistetaan. Vuorovaikutuksen rajapintaa puolueiden, kansalaisyhteiskunnan ja koulujen kesken tuetaan lasten ja nuorten aktiivisen kansalaisuuden vahvistamiseksi.

Hallitusohjelman kirjaukset toimeenpannaan kansallisen demokratiaohjelman sekä valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) ja Oikeus oppia-ohjelman puitteissa. Toimeenpanon päävastuullisena ministeriönä toimii opetus- ja kulttuuriministeriö. Toimeenpano suunnitellaan yhteistyössä muiden ministeriöiden, mm. oikeusministeriön, sekä hallinnonalan toimijoiden kanssa.

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen normatiivinen perusta suomalaisessa yhteiskunnassa on hyvä. Sen sijaan sen käytäntöön saamista tulee tehostaa kaikilla koulutustasoilla ja koulumuodoissa. Kokonaisvaltaisen demokratiakulttuurin toteuttaminen vaatii uudenlaisten ajattelu- ja toimintatapojen luomista yhdessä sekä aikaa muutokseen. Haaste on erityisesti siinä, kuinka saadaan ”demokratia elämäntapana” juurrutettua osaksi arkea – kyse on siis demokratiakulttuurin vahvistamisesta.

Opetussuunnitelman perusteet edellyttävät tämän toteuttamista kaikkien oppiaineiden opetuksessa sekä koulun ja oppilaitoksen kaikissa muissa toiminnoissa koko kouluyhteisöä osallistavalla tavalla. Kouluja ja oppilaitoksia kannustetaan innovatiivisiin ja yhteisöllisyyttä edistäviin ratkaisuihin monipuolisia menetelmiä, oppimisympäristöjä ja yhteistyötahoja hyödyntäen.

Kansallisessa demokratiaohjelmassa on asetettu tavoitteeksi turvata riittävä osaaminen ja valmiudet yhdenvertaiselle osallistumiselle tarkastelemalla opetussuunnitelmia demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osalta ja tukemalla niiden toimeenpanoa sekä kehittämällä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta opettajankoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa.

Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) pääteemoja ovat nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen. VANUPO:n toimeenpanossa otetaan huomioon nuorten erilaiset lähtökohdat, alkuperä ja toimintakyky. VANUPO edistää kaikkien nuorten yhdenvertaisten mahdollisuuksien toteutumista, mm. vahvistamalla koulujen sekä oppilaitosten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatua ja tasa-arvoa parantava Oikeus oppia -kehittämisohjelma turvaa tasa-arvoisen alun oppimiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa kehittämisohjelmat vuosina 2020–2022. Kehittämisohjelman hankkeilla valmistellaan lainsäädäntöä, pysyviä rahoitusjärjestelyitä sekä yhdenvertaisuutta vahvistavia vaikuttavia käytänteitä ja toimintatapoja, mm. vahvistamalla demokratiakasvatusta.

Asettaminen

- Opetus- ja kulttuuriministeriö on tänään asettanut demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämisen ohjausryhmän, jonka tehtävänä on tukea koulujen ja oppilaitosten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta, oppilaiden osallistamista sekä opetushenkilöstön valmiuksien lisäämistä koskevien hallitusohjelmakirjausten toimeenpanoa sekä tehdä esityksiä konkreettisiksi toimenpiteiksi.

Ohjausryhmän tehtävänä on pohtia esimerkiksi seuraavia toimenpiteitä (listaus ei ole tyhjentävä):

- Opettajien ja oppilaitosten muun henkilöstön täydennyskoulutus,
- Euroopan neuvoston demokratiakompetenssityön ja muiden vastaavien instrumenttien implementointi ja jalkauttaminen
- Pilottikokeilut, joissa koululla ja sen oppilailla on aktiivinen rooli lähiyhteisössä ja sen demokraattisten elämäntapojen vahvistamisessa; pilottikokeilujen raportointi muidenkin käyttöön.
- Oppilas- ja opiskelijakuntatoiminnan sekä oppilas- ja opiskelijademokratian toimintatapojen päivittäminen; luodaan oppilaskunnat 2.0 -manuaali ja viedään luokkavaltuusto-toimintatapaa vahvemmin koulujen ja oppilaitosten arkeen.
- Olemassa olevia hankkeiden ja järjestöyhteistyön hyödyntäminen, hyväksi havaittujen käytäntöjen laajentaminen valtakunnallisesti sekä uusien menetelmien kehittäminen; koonti olemassa olevista hyvistä käytännöistä; viestintä-/koulutuskampanja käytäntöjen kokoamiseksi, levittämiseksi ja koordinoimiseksi valtakunnallisesti.
- Käynnistetään tutkimus- ja kehittämishanke yhteistyössä opettajankoulutuksesta vastaavien yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Hankkeella tuetaan valtakunnallista yhteistyötä ja kehittämistoimintaa opettajien ihmisoikeusosaamisen vahvistamiseksi osana demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta.
- Seurataan aiheeseen liittyvää akateemista tutkimusta ja kehittämistoimintaa sekä arvioidaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen toteutumista varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa, toisen asteen opetuksessa ja opettajankoulutuksessa uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Toimikausi

Ohjausryhmän toimikausi on 1.6.2020 - 1.6.2023

Ohjausryhmän kustannukset maksetaan momentilta 29.10.20.6. Ohjausryhmä kuulee haluamiaan asiantuntijoita ja hankkii tarpeellisiksi katsomiaan selvityksiä.

Ohjausryhmän kokoonpano:

Puheenjohtajat:

Opetus- ja kulttuuriministeriö (pj Eeva-Riitta Pirhonen)
Oikeusministeriö (vara pj.)

Jäsenet:

OKM
Opetushallitus
Suomen nuorisotalon kattojärjestö Allianssi ry

Suomen Lukiolaisten Liitto
Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto, SAKKI ry
Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry
Finlands Svenska Skolungdomsförbund, FSS
Suomen Kuntaliitto
Ihmisoikeuskeskus
Suomen rehtorit
Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
OAJ
Osallisuuden osaamiskeskus
ProLukio

Asiantuntijasihteerit:

OM
Anna Mikander/OKM

Ohjausryhmä kuulee työssään nuorisoalan osaamiskeskusten, kansalaisjärjestöjen ja tutkimuslaitosten edustajia sekä muita teemojen kannalta olennaisia asiantuntijatahoja.

Tasa-arvon toteutuminen kokoonpanossa

Ohjausryhmän nimeämispöytäkirjassa pyydettiin huomioimaan laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) nimeämällä mahdollisuuksien mukaan sekä nais- että miesehdokkaat. Ohjausryhmän kokoonpano vastaa/ei vastaa kyseisen lain vaatimuksia.